

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΡΑΪΣΚΟΣ

1939 - 1945 ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ

«Πηλέας» και «Διαμαντής»

Ο προβολέας
σβήνει. Οι μηχανές
του U-852 βρυχώνται.

Η μαύρη σιλουέτα γυρίζει την πλώρη
της και αρχίζει να απομακρύνεται, αφήνοντας
πίσω της μόνο τα απόνερα και μια απόλυτη,
βαριά σιγή. Ο Αντώνιος Λιώσης μένει μόνος
στο σκοτάδι, επιπλέοντας ανάμεσα στους

νεκρούς. Έχει μόνο μία
σκέψη στο μυαλό του:

Πρέπει να ζήσω.

Πρέπει κάποιος να ζήσει.

Για να μαρτυρήσει.

Ι
Σ
Τ
Ο
Ρ
Ι
Ε
Σ
Π
Ο
Λ
Ε
Μ
ΟΥ

ΣΕΙΡΑ: ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΙΡΑΣ: Ηλίας Μαγκλίνης, Τάσος Σακελλαρόπουλος

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **1939-1945. Ατλαντικός: «Πηλέας και Διαμαντής»**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: Δημήτρης Καραϊσκος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Κυριακή Κάσση, Κατερίνα Δουρίδα

ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΕΙΡΑΣ: Θάνος Κακολύρης

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΕΙΡΑΣ: Ελένη Σταυροπούλου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα

© Δημήτρης Καραϊσκος, 2026

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2026

Πρώτη έκδοση: Απρίλιος 2026

ISBN 978-618-01-6034-5

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου. Επίσης απαγορεύεται η οποιαδήποτε αναπαραγωγή όλου ή μέρους του βιβλίου για σκοπούς εκπαίδευσης σε συστήματα ή τεχνολογία τεχνητής νοημοσύνης. Το έργο αυτό προστατεύεται και προφυλάσσεται από διαδικασίες TDM-Διαχείρισης Δεδομένων Δοκιμών [Άρθρο 4(3) Οδηγία (ΕΥ) 2019/790].

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε. | PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Από το 1979 | Since 1979

Έδρα: Head Office:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση | 121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Βιβλιοπωλείο: Bookstore:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα | 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Τηλ.: 2102804800 | Tel.: 2102804800

e-mail: info@psychogios.gr
psychogios.gr

Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Ε Σ Π Ο Λ Ε Μ Ο Υ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΡΑΪΣΚΟΣ

1939-1945 ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ
«Πηλέας» και «Διαμαντής»

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

Οι Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ προχωρούν σε ένα ουσιαστικό εκδοτικό εγχείρημα οργανώνοντας τη συγγραφή και κυκλοφορία πρωτότυπων έργων με αντικείμενο ιστορίες πολέμων, ιστορίες μαχών και συγκρούσεων, οι οποίες δεν έχουν απασχολήσει τους ειδικούς συγγραφείς τα τελευταία χρόνια.

Τα βιβλία αυτά θα αποτελέσουν μια εκδοτική σειρά με κεντρικό στόχο, αφενός, την ανάδειξη πολεμικών στιγμών, σταθμών, δηλαδή, της πολεμικής ιστορίας των Ελλήνων, και την εκδοτική γνωριμία του νεότερου κοινού με τους σταθμούς αυτούς και, αφετέρου, την έκδοση έργων που εμπεριέχουν έρευνα και τεκμηρίωση πολλών ετών εκ μέρους των συγγραφέων. Ένας ακόμη στόχος της σειράς είναι η ανάδειξη της ανθρώπινης διάστασης της πολεμικής προσπάθειας και του προσωπικού αγώνα όσων συμμετείχαν σε αυτή.

Οι πολεμικοί σταθμοί, η ασφαλής τεκμηρίωση και η ανθρώπινη διάσταση των μαχών δομούν ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα σε ό,τι αφορά τον τρόπο με τον οποίο θα «διαβαστεί» ο πόλεμος και τον τρόπο με τον οποίο θα εγκατασταθούν ή θα ανανεωθούν στη μνήμη των αναγνωστών και στη δημόσια μνήμη τα πολεμικά γεγονότα.

Υπεύθυνοι της σειράς, για την επιλογή των συγγραφέων και των θεμάτων, είμαστε ο Ηλίας Μαγκλίνης και ο γράφων.

Η μακρόχρονη ενασχόλησή μας με την έρευνα, τη μελέτη και τη συγγραφή επί θεμάτων σχετικών με την εμπλοκή και τη συμμετοχή της Ελλάδας σε σειρά πολέμων και μαχών, πιστεύουμε, εξασφαλίζει κατά το δυνατόν τόσο την ουσιαστική συμβολή των βιβλίων που θα παρουσιαστούν στη σειρά στη δημόσια συζήτηση περί Ιστορίας, όσο και το ενδιαφέρον περιεχόμενό τους.

Η επιλογή γνωστών συγγραφέων, με έργο στο αντικείμενο αυτό και με ποιότητα στη δουλειά τους, πιστεύουμε ότι εξασφαλίζει την ηθική σύνδεση των αναγνωστών με τα βιβλία της σειράς.

Τ.Σ.

Κάποτε ο δούκας του Ουέλινγκτον απέρριψε έντονα κάθε απόπειρα να μετατραπεί η μάχη του Βατερλό σε μυθιστόρημα ή ακόμα και σε μάθημα Ιστορίας. Η δική του περιγραφή της μάχης στην επίσημη αναφορά του είναι λίαν συγκρατημένη και αντίστοιχα συμβούλευσε έναν ανταποκριτή της εποχής, ο οποίος ζήτησε τη συνδρομή του προκειμένου να γράψει ένα άρθρο για τη μάχη: «Να αφήσεις τη μάχη του Βατερλό στην ησυχία της».

Ο δούκας απεχθανόταν τους εντυπωσιασμούς, κυρίως όμως δυσπιστούσε ως προς τη δυνατότητα της περιγραφής μιας μάχης. «Η ιστορία μιας μάχης», έλεγε, «δε διαφέρει πολύ από την αφήγηση ενός χορού. Ορισμένα πρόσωπα ίσως θυμούνται όλα τα μικρά γεγονότα μιας μάχης που οδήγησαν στη νίκη ή την ήττα. Όμως κανένας δεν είναι σε θέση να θυμηθεί τη σειρά ή την ακριβή στιγμή που συνέβησαν, γεγονός από το οποίο εξαρτάται η πραγματική αξία και η σημασία τους».

Η προτροπή του δούκα του Ουέλινγκτον δεν εισακούστηκε από κανέναν. Ούτε από τους ιστορικούς ούτε από τους συγγραφείς. Ο πόλεμος, και πιο συγκεκριμένα μια μάχη, ασκούσε πάντοτε στους ανθρώπους μια γοητεία και, συχνά, γεννούσε ανάμεικτα συναισθήματα απώθησης μα και έλξης.

Οι πολεμικές ιστορίες προκαλούσαν πάντοτε έντονα συναισθήματα όχι για τα ξίφη, τα όπλα ή τις οβίδες, για τα άρματα μάχης, τα καταδιωκτικά ή τα θωρηκτά αλλά, απλούστατα, επειδή σε μια μάχη συμμετέχουν άνθρωποι. Άνθρωποι που σκοτώνουν και σκοτώνονται. Συχνά, ειδικά στους παλαιότερους πολέμους, άνθρωποι της διπλανής πόρτας. Ένας παππούς, ένας πατέρας, κάποιος θείος.

Μέσα σε ένα βομβαρδιστικό και πίσω από το σκοπευτικό ενός ατομικού τυφεκίου βρίσκονται πάντοτε άνθρωποι. Άνθρωποι που αγωνιούν, φοβούνται, που θέλουν να επιζήσουν, που είναι ικανοί για ηρωικές πράξεις μα και για τις απεχθέστερες κτηνωδίες, άνθρωποι που θέλουν να ξεχάσουν μα η μνήμη δεν τους αφήνει.

Ευτυχώς, έχουν παρέλθει οι εποχές που οι πολεμικές αφηγήσεις εκλαμβάνονταν αποκλειστικά και μόνον ως κάτι «ηρωικό», «εθνοπατριωτικό», βαρύγδουπο, στομφώδες – εντέλει ως κάτι που παρουσιάζει μονάχα μια πτυχή ή, ακόμα, διαστρεβλώνει μια ακραία πραγματικότητα. Πλέον γνωρίζουμε ότι μια μάχη, όπως και ένας άνθρωπος ή ένας στρατός που συμμετέχουν σε αυτή, έχει πολύ περισσότερες από μία μόνον πλευρά.

Η ελληνική ιστορία είναι, δυστυχώς, γεμάτη «πολεμικές σελίδες». Σε αυτή τη σειρά, λοιπόν, ο αντικειμενικός σκοπός των αφηγημάτων μας είναι να θυμηθούμε τέτοια πολεμικά επεισόδια της Ελλάδας, κάποια γνωστά και άλλα λιγότερο γνωστά ή ξεχασμένα, δίνοντας όμως έμφαση στο

ανθρώπινο στοιχείο, καθώς επίσης στην όσο το δυνατόν πιο καθαρή και καθολική εικόνα μιας πολεμικής επιχείρησης είτε στην ξηρά, είτε στη θάλασσα, είτε στον αέρα. Αφηγήματα συναρπαστικά, συγκινητικά, αγωνιώδη, που κινούνται στη σφαίρα της λεγόμενης «εκλαϊκευμένης Ιστορίας».

Ας πούμε ότι θα αποπειραθούμε μια προσέγγιση ψύχραιμη μα διόλου ψυχρή. Διότι, εντέλει, όπως έχει γράψει ο Αμερικανός βετεράνος του Βιετνάμ Τιμ Ο' Μπράιεν στο βιβλίο του *The Things They Carried*, «μια αληθινή πολεμική ιστορία δεν είναι ποτέ για τον πόλεμο. Είναι για τη λιακάδα. Είναι για τον ιδιαίτερο τρόπο με τον οποίο απλώνεται η αυγή πάνω από έναν ποταμό όταν ξέρεις πως πρέπει να διασχίσεις τον ποταμό και να βαδίσεις στα βουνά και να κάνεις πράγματα που φοβάσαι να κάνεις. Είναι για την αγάπη και τη μνήμη. Είναι για τη λύπη. Είναι για αδερφές που δεν απαντούν ποτέ στις επιστολές των αδερφών τους και για ανθρώπους που ποτέ δεν ακούνε».

H.M.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

13 Μαρτίου 1944, κάπου στον Ισημερινό Ατλαντικό. Απόλυτο σκοτάδι. Ένα βελούδινο, υγρό μαύρο σβήνει τη διαφορά ανάμεσα στον ουρανό και τον ωκεανό. Δύο λεπτά πριν, το φορτηγό ατμόπλοιο «Πηλέας» ήταν εκεί – μια μεταλλική κουκκίδα ζωής ολικής χωρητικότητας 4.695 κόρων μέσα στην απεραντοσύνη. Τώρα, υπάρχουν μόνο συντρίμμια και κοφτές κραυγές, πνιγμένες από το κύμα. Το πετρέλαιο που αναβλύζει από τις διαλυμένες δεξαμενές τυφλώνει τους ναυαγούς και ποτίζει τα ρούχα τους, μετατρέποντας κάθε προσπάθεια να ανέβουν στις ολισθηρές σχεδίες σε μια εξαντλητική μάχη με το βάρος και την ασφυξία.

Ο Γ' Πλοίαρχος Αντώνιος Λιώσης καταφέρνει να ανασάνει. Το νερό του Ισημερινού είναι αφύσικα ζεστό, μια ειρωνική αγκαλιά πριν από τον θάνατο. Κρατιέται από μια σχεδία και προσπαθεί να μετρήσει κεφάλια στο σκοτάδι. Δίπλα του, ο ανθυποπλοίαρχος Άγις Κεφαλάς και μερικοί ακόμη ναύτες παλεύουν να κρατηθούν στην επιφάνεια, πιστεύοντας πως το χειρότερο έχει περάσει.

Και τότε, μια σκιά κινείται μες στο σκοτάδι. Ένας όγκος μεγαλύτερος από φάλαινα αναδύεται μουγκρίζοντας, διώχνοντας τόνους νερού από πάνω του. Το απόκοσμο, σκοτεινό

σκαρί του U-852, μια μηχανή θανάτου που τους παρατηρεί, είναι εκεί. Μια δέσμη φωτός από τον προβολέα του υποβρυχίου σκίζει το σκοτάδι. Βρίσκει τη μία σχεδία και μετά την άλλη. Οι ναυαγοί σηκώνουν τα χέρια τους, πιστεύοντας για μια στιγμή στον κώδικα της θάλασσας. Στη διάσωση. Κάποιοι φωνάζουν, ζητώντας βοήθεια. Από τον πύργο του υποβρυχίου ακούγεται μια διαταγή στα γερμανικά.

Ο Λιώσης βλέπει τις σιλουέτες των Γερμανών ναυτών να κινούνται στη γέφυρα. Δε φέρνουν σχοινιά. Φέρνουν πολυβόλα. Η νευρικότητα πάνω στη γέφυρα του υποβρυχίου εντείνεται από τον φόβο ενός ξαφνικού εντοπισμού από συμμαχικές αεροπορικές περιπολίες, μετατρέποντας κάθε δευτερόλεπτο παραμονής στην επιφάνεια σε μια απειλή για το πλήρωμα.

Η πρώτη ριπή ξεκινά κυνικά. Ένας διαπεραστικός ήχος, τακ τακ τακ τακ, που κόβει τον αέρα. Το νερό γύρω από την πρώτη σχεδία εκρήγνυται σε μικρούς πίδακες. Οι φωνές που καλούσαν σε βοήθεια γίνονται τώρα ουρλιαχτά. «Φωτιά», κραυγάζει κάποιος στα ελληνικά. «Μας πυροβολούν».

Η χρήση των αυτόματων όπλων MG15 κατά των ναυαγών ηγάζει από την πεποίθηση πως τα συντρίμια που επιπλέουν λειτουργούν ως ακλόνητες αποδείξεις της παρουσίας του υποβρυχίου, καθιστώντας την εξόντωση των μαρτύρων μια αναγκαία προέκταση της πολεμικής επιχείρησης.

Ο προβολέας γίνεται αμείλικτος. Σαρώνει τη θάλασσα, κυνηγώντας οτιδήποτε κινείται. Βρίσκει τη σχεδία του Λιώση. Οι σφαίρες χτυπούν το ξύλο, στέλνοντας θραύσματα στο πρόσωπό του. Εκείνος βουτάει, κρατώντας την αναπνοή του, νιώθοντας τις σφαίρες να περνούν σαν βελόνες μέσα στο νερό, δίπλα του.

Όταν αναδύεται ξανά, ο ήχος αλλάζει. Οι Γερμανοί ρίχνουν χειροβομβίδες. Μια θαμπή, υπόκωφη έκρηξη, μετά μια άλλη, και μια τρίτη, που σκάει μέσα σε μια σχεδία γεμάτη άνδρες. Οι εκρήξεις των χειροβομβίδων δημιουργούν ωστικά κύματα που συγκλονίζουν τους επιζώντες κάτω από την επιφάνεια, ενώ το πλήρωμα του υποβρυχίου στοχεύει στο κέντρο των σχεδίων για να διασφαλίσει την πλήρη καταστροφή τους.

Ο μακάβριος χορός του θανάτου διαρκεί σχεδόν πέντε ώρες. Πέντε ώρες κατά τις οποίες ο προβολέας κυνηγά και τα πολυβόλα εκτελούν. Το νερό έχει βαφτεί κόκκινο. Οι κραυγές σβήνουν, αντικαθίστανται από βογκητά. Η ιερή ναυτική παράδοση περί προστασίας των ναυαγών έχει συληθεί.

Ο προβολέας σβήνει. Οι μηχανές του U-852 βρυχώνται. Η μαύρη σιλουέτα γυρίζει την πλώρη της και αρχίζει να απομακρύνεται, αφήνοντας πίσω της μόνο τα απόνερα και μια απόλυτη, βαριά σιγή. Ο καπετάν Λιώσης μένει μόνος στο σκοτάδι, επιπλέοντας ανάμεσα στους νεκρούς του. Έχει μόνο μία σκέψη στο μυαλό του: Πρέπει να ζήσω. Πρέπει κάποιος να ζήσει. Για να μαρτυρήσει.

ΜΕΡΟΣ 1
Η ΣΚΑΚΙΕΡΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΓΡΑΜΜΗ ΖΩΗΣ

Στις υπόγειες, ειδικά διαμορφωμένες Αίθουσες Πολέμου κάτω από το Λονδίνο, ο αέρας ήταν βαρύς από τον καπνό των πούρων και την ένταση. Ο Ουίνστον Τσόρτσιλ, σκυμμένος πάνω από έναν τεράστιο χάρτη, παρακολουθούσε τη μία κόκκινη καρφίτσα μετά την άλλη να σημαδεύει τον Βόρειο Ατλαντικό. Κάθε πρωί, λάμβανε το «Daily Shipping Summary», μια έκθεση που κατέγραφε με ψυχρούς αριθμούς τη χωρητικότητα που είχε χαθεί κατά τη διάρκεια της νύχτας. Για τον Πρωθυπουργό, αυτός ήταν ένας δείκτης επιβίωσης: αν οι απώλειες ξεπερνούσαν σταθερά τους 500.000 τόνους τον μήνα, η Βρετανία θα λύγιζε.

Οι Γερμανοί βομβάρδιζαν το Λονδίνο. Η Λουφτβάφε έκαιγε το Κόβεντρι. Ο κόσμος παρακολουθούσε τη Μάχη της Αγγλίας. Αλλά εκείνος ήξερε ότι ο πραγματικός πόλεμος, ο πόλεμος που θα έκρινε τα πάντα, δινόταν 300 μέτρα κάτω από τα κύματα του Ατλαντικού. «Το μόνο που με τρόμαξε πραγματικά κατά τη διάρκεια του πολέμου ήταν ο κίνδυνος των U-boat», παραδέχτηκε αργότερα στα απομνημονεύματά του.

Η Βρετανία ήταν ένα νησί-φρούριο που βρισκόταν υπό πολιορκία. Από μόνη της, μπορούσε να αντέξει μόνο μερικούς

μήνες. Ο Ατλαντικός ήταν η ζωτική αρτηρία του νησιού, ένας ωκεανός που έφερνε καύσιμα από το Τέξας, σιτάρι από τον Καναδά, καουτσούκ από τις Ανατολικές Ινδίες και, κυρίως, στρατιώτες και τανκς από την Αμερική.

Η εξάρτηση ήταν απόλυτη: το 70% των βασικών τροφίμων της χώρας και το 100% του πετρελαίου της έπρεπε να διασχίσουν τον ωκεανό. Χωρίς αυτά, η RAF θα έμενε καθηλωμένη στο έδαφος λόγω έλλειψης καυσίμων και ο πληθυσμός θα οδηγούνταν σε λιμό. Κάθε εμπορικό πλοίο που κατόρθωνε να δέσει σε βρετανικό λιμάνι ήταν μια σταγόνα αίματος που κρατούσε το νησί ζωντανό.

Αν αυτή η γραμμή διακοπτόταν, η λεγόμενη «Γραμμή Ζωής» («Lifeline»), η Βρετανία θα έμενε να ασφυκτιά αβοήθητη. Η Ευρώπη θα παρέμενε στα χέρια του Χίτλερ. Η απόβαση στη Νορμανδία δε θα συνέβαινε ποτέ.

Η στρατηγική του Ναυάρχου

Στην άλλη πλευρά της Βόρειας Θάλασσας, στη Γαλλία, στα κεντρικά του Λοριάν, ένας άλλος άνδρας κοιτούσε τον ίδιο χάρτη. Ο ναύαρχος Καρλ Ντένιτς, Διοικητής του στόλου των Υποβρυχίων, καταλάβαινε καλύτερα από οποιονδήποτε άλλον ότι η θαλάσσια οδός προς τη Βρετανία ήταν σαν ένας λαϊμός, ένα στενό, κρίσιμο σημείο από το οποίο περνούσε όλο το ζωτικό φορτίο για το νησί. Και ήξερε πώς να τον κόψει. Τα βρετανικά θωρηκτά δεν τον ενδιέφεραν. Ο στόχος του ήταν τα αργοκίνητα, σκουριασμένα, ευάλωτα εμπορικά πλοία που κρατούσαν τη Βρετανία ζωντανή.

Ο Ντένιτς ήταν ο εγκέφαλος της στρατηγικής της αγέ-

Καρλ Ντένιτς, ο εγκέφαλος πίσω από τον πόλεμο των υποβρυχίων του Γ' Ράιχ.

λης (Rudeltaktik), της τακτικής όπου πολλά υποβρύχια συνεργάζονται σαν μέλη μιας αγέλης λύκων, συντονισμένα για να εντοπίσουν και να καταστρέψουν τη νηοπομπή. Ένα U-boat μόνο του ήταν απλώς κυνηγός.

Πολλά μαζί, συντονισμένα μέσω ασυρμάτου, γίνονταν μια αόρατη μηχανή εξόντωσης.

Η δύναμη αυτής της τακτικής βασιζόταν στη μαθηματική υπεροχή: αν δέκα υποβρύχια επιτίθεντο ταυτόχρονα σε μια νηοπομπή, οι λίγοι συνοδοί δε θα μπορούσαν να τα καταδιώξουν όλα. Όταν το πρώτο υποβρύχιο εντόπιζε τη νηοπομπή, δεν έπεφτε αμέσως στη μάχη. Αναλάμβανε τον κρίσιμο ρόλο του υποβρυχίου παρακολούθησης (Shadowing U-boat), παρακολουθώντας σιωπηρά τον στόχο από τη μέγιστη δυνατή απόσταση και εκπέμποντας συνεχή σήματα κατεύθυνσης. Μέσω αυτών των κωδικοποιημένων σημάτων Enigma, καθοδηγούσε την υπόλοιπη αγέλη στο σημείο συνάντησης. Τη νύχτα, όλα αναδύονταν στην επιφάνεια, εκεί

όπου τα σόναρ των αντιτορπιλικών (το πρωτόγονο ASDIC) δεν μπορούσαν να τα εντοπίσουν, και χτυπούσαν σαν αόρατοι τορπιλοβόλοι, βυθίζοντας το ένα πλοίο μετά το άλλο. Οι λύκοι ήταν πεινασμένοι, και οι θάλασσες αντηχούσαν από τον τρόπο που σκόρπιζαν.

Οι άνδρες που τους κυβερνούσαν έγιναν θρύλοι στη Γερμανία. Ο Ότο Κρέτσεμερ, ο Βασιλιάς του Τονάζ, που βύθισε 47 πλοία. Ο Γκίντερ Πριν, που τρύπωσε στο Σκάπα Φλόου και βύθισε το «Royal Oak». Αυτοί οι άνδρες έστελναν εκατοντάδες χιλιάδες τόνους συμμαχικού εφοδιασμού στον πάτο της θάλασσας κάθε μήνα. Ήταν η «Ευτυχισμένη Εποχή» (Die glückliche Zeit) για τα U-boats.

Ο πόλεμος του τονάζ και οι ατσάλινοι θηρευτές

Ο Τσόρτσιλ και ο Ντένις έπαιζαν ένα μακάβριο μαθηματικό παιχνίδι που ονομάστηκε «Ο Πόλεμος του Τονάζ» (Tonnagekrieg). Ο κανόνας του παιχνιδιού ήταν απλός: οι Σύμμαχοι, κυρίως τα αμερικανικά ναυπηγεία του Χένρι Κάιζερ, έφτιαχναν φορτηγά πλοία Liberty με πρωτοφανή ταχύτητα. Στόχος του Γερμανού ναυάρχου ήταν ένας: να στείλει τα υποβρύχιά του στη θάλασσα ώστε να βυθίζουν τα πλοία ταχύτερα από ό,τι οι συμμαχικές ναυπηγικές γραμμές μπορούσαν να τα ξαναφέρουν στη ζωή.

Ο Ντένις είχε υπολογίσει ότι, αν βύθιζε 700.000 τόνους τον μήνα, η συμμαχική ναυτιλία θα κατέρρεε σε έναν χρόνο. Δεν είχε σημασία πόσα τανκς φόρτωνε το Ντιτρώιτ, αν αυτά κατέληγαν στον πάτο του ωκεανού. Νίκη στη Μάχη του Ατλαντικού σήμαινε απλώς να έχεις περισσότερους τόνους χάρ-

λυβα να επιπλέουν στο τέλος του μήνα, από όσους είχες στην αρχή του.

Γι' αυτόν τον πόλεμο του τονάζ, χρησιμοποίησε το απόλυτο όπλο: το υποβρύχιο Type VII. Ένας σιδερένιος σωλήνας 67 μέτρων, σχεδιασμένος για έναν και μόνο σκοπό: να λειτουργεί ως μια μηχανή εξόντωσης εμπορικών πλοίων. Το σκάφος αυτό δεν αποτελούσε απλώς ένα πλοίο που μπορούσε να καταδυθεί, αλλά μια πλατφόρμα εκτόξευσης τορπιλών που μπορούσε να επιχειρεί επί εβδομάδες στις αφιλόξενες θάλασσες του Βόρειου Ατλαντικού. Η στιγμή της επίθεσης ήταν μια διαδικασία ψυχρής ακρίβειας: ο υδραυλικός θόρυβος του περισκοπίου που ανέβαινε, η αποφασιστική φωνή του κυβερνήτη να διαπερνά το σκάφος: *Rohr frei!* –Ελευθερος ο σωλήνας!– και η αργή, βασανιστική αναμονή για την έκρηξη που σήμαινε τη βύθιση χιλιάδων τόνων εφοδιασμού.

Το «ping» του θανάτου και οι νηοπομπές

Η απάντηση των Συμμάχων στην υποβρύχια απειλή ήταν ένας ήχος αδυσώπητος: το μεταλλικό “ping” του ASDIC (σόναρ) των πλοίων συνοδείας. Ping... ping... ping... ο παλμός χτυπούσε στο κύτος του υποβρυχίου, σαν ένα αόρατο σφυρί που αναζητούσε το θήραμά του μέσα στην άβυσσο. Ήταν ο ήχος του κυνηγού που πλησίαζε. Και όταν το ping σταματούσε ακριβώς από πάνω τους, όλοι ήξεραν τι επρόκειτο να ακολουθήσει: οι βόμβες βάρους. Εκρήξεις που συνέθλιβαν τον αέρα, σβήνοντας τα φώτα και κάνοντας τον χάλυβα να τρίζει. Αργότερα, η απειλή έγινε ακόμα πιο θανάσιμη με την εμφάνιση του «Σκαντζόχοιρου» (Hedgehog), ενός όπλου που

εκτόξευε ταυτόχρονα 24 μικρές βόμβες μπροστά από το πλοίο. Σε αντίθεση με τις βόμβες βάθους, οι βόμβες του Σκαντζόχοιρου εξερρήγνυντο μόνο αν έρχονταν σε επαφή με το υποβρύχιο, μετατρέποντας την αναμονή των Γερμανών ναυτών σε μια εφιαλτική, απόλυτη σιωπή που έσπαγε μόνο από το τελικό χτύπημα. Η στατιστική ήταν αμείλικτη: μόλις ένας στους τέσσερις ναύτες θα έβλεπε ξανά τη στεριά.

Στην άλλη πλευρά, υπήρχε το θήραμα. Για να αντιμετωπίσει τις αγέλες των U-Boats το Βρετανικό Ναυαρχείο εφάρμοσε το σύστημα των Νηοπομπών (Convoys). Η λογική ήταν απλή: αντί να αφήνουν τα πλοία να ταξιδεύουν μόνα τους τα συγκέντρωναν σε σχηματισμούς τριάντα, πενήντα, ακόμα και ογδόντα εμπορικών πλοίων, που κινούνταν αργά, προστατευμένα από μια χούφτα πολεμικά σκάφη. Η πειθαρχία ήταν το παν: τα πλοία έπρεπε να διατηρούν αυστηρή σιγή ασυρμάτου και να πλέουν σε απόλυτο σκοτάδι τη νύχτα.

Αυτοί οι προστάτες, μικρές και ευέλικτες κορβέτες κλάσης Flower, ήταν οι σκύλοι-βοσκοί της νηοπομπής. Το πλήρωμά τους ήταν εξαντλημένο, ξαγρυπνώντας νύχτα και μέρα. Όμως, η απειλή κορυφωνόταν στην καρδιά του ωκεανού, σε μια ζώνη τρόμου γνωστή ως «Mid-Atlantic Gap» ή «Black Pit» (Κενό του Ατλαντικού ή Μαύρη Τρύπα). Επρόκειτο για μια περιοχή στη μέση του Ατλαντικού που βρισκόταν εκτός της εμβέλειας των συμμαχικών αεροσκαφών, με αποτέλεσμα οι νηοπομπές να μένουν χωρίς αεροπορική κάλυψη. Σε αυτό το σημείο της απόλυτης απομόνωσης, τα πλοία έπρεπε να παλέψουν ολομόναχα απέναντι στις αγέλες.

Οι «πολεμιστές χωρίς στολή» και η σκληρή ηθική της θάλασσας

Μα η καρδιά της νηοπομπής δεν ήταν οι στρατιώτες. Ήταν κάποιοι που δε φορούσαν στολή: οι άνδρες του Εμπορικού Ναυτικού, απλοί πολίτες που κρατούσαν τη ζωή της νηοπομπής ζωντανή. Αυτοί οι «πολεμιστές χωρίς στολή» βρέθηκαν σε μια ιδιότυπη γκρίζα ζώνη: νομικά, αν το πλοίο τους βυθιζόταν, ο μισθός τους σταματούσε την ίδια στιγμή, καθώς το συμβόλαιο εργασίας τους «βυθιζόταν» και αυτό μαζί με το σκάφος. Θερμαστές έριχναν κάρβουνο στα καζάνια, ναύτες έτριβαν τα καταστρώματα. Ήταν Έλληνες, Νορβηγοί, Βρετανοί, Κινέζοι. Στα έγκατα των πλοίων, οι μηχανικοί και οι θερμαστές δούλευαν συχνά με τις ανθρωποθυρίδες και τις σκάλες διαφυγής ανοιχτές, παραβιάζοντας τους κανόνες στεγανότητας σε μια απελπισμένη προσπάθεια να κερδίσουν λίγα δευτερόλεπτα αν το πλοίο χτυπηθεί.

Συχνά, οι Έλληνες ναυτικοί επάνδρωναν τα πιο παλιά πλοία, αυτά που βρίσκονταν στην πίσω πλευρά της νηοπομπής, όντας οι πιο εύκολοι στόχοι. Η δουλειά τους ήταν ίσως η πιο επικίνδυνη στον κόσμο. Ήξεραν ότι, αν τους χτυπούσε μια τορπίλη, οι πιθανότητες επιβίωσης ήταν ελάχιστες. Αν το πλοίο μετέφερε πυρομαχικά, θα εξαφανιζόταν μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα. Αν μετέφερε καύσιμα, θα γινόταν μια πλωτή κόλαση. Αν βυθιζόταν γρήγορα, το κρύο του Βόρειου Ατλαντικού θα τους καταδικάζε σε υποθερμία μέσα σε λίγα λεπτά.

Όλοι γνώριζαν τον σκληρό κανόνα της νηοπομπής: ότι αυτή δε σταματά ποτέ. Αν το πλοίο σου δεχόταν χτύπημα, τα υπόλοιπα συνέχιζαν. Αυτό δε γινόταν από έλλειψη θάρρους, αλλά από στρατηγική ανάγκη: ένα σταματημένο πλοίο

ήταν ένας ακίνητος στόχος για ένα δεύτερο U-boat. Ο κανόνας ήταν αμείλικτος: συνέχιζαν την πορεία και άφηναν πίσω τους συντρόφους που πάλευαν στο παγωμένο νερό. Αυτή η αποδοχή της θυσίας των εμπορικών πληρωμάτων αποτελεί μια από τις πιο σκοτεινές ασάφειες του πολέμου, καθώς η ηγεσία τους αντιμετώπιζε ως απαραίτητο αναλώσιμο υλικό, ένα κόστος που έπρεπε να πληρωθεί για να μείνει ανοιχτή η «Γραμμή Ζωής».

Η συμβολή των Συμμαχικών εμποροναυτών στη Μάχη του Ατλαντικού –τη μακροβιότερη εκστρατεία του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου– υπήρξε καθοριστική για τη συντριβή του Άξονα. Παρά το μέγεθος αυτής της θυσίας, η προσφορά τους παραμένει εν πολλοίς άγνωστη, ειδικά στην Ελλάδα, μια χώρα που είδε πάνω από 400 πλοία και 2.000 ναυτικούς της να χάνονται στα βάθη του ωκεανού.

Στο βιβλίο αυτό, ανασύρεται από τη λήθη μια ξεχασμένη εποποιία και εξετάζεται το αποτύπωμά της στη λαϊκή συνείδηση. Μέσα από το χρονικό της βύθισης των ατμόπλοιων «Διαμαντής» και «Πηλέας» από γερμανικά υποβρύχια, αναδεικνύονται δύο εκ διαμέτρου αντίθετα περιστατικά: μια σπάνια πράξη ιπποσύνης και ένα αποτρόπαιο έγκλημα. Αυτές οι δύο στιγμές φωτίζουν το δράμα και το μεγαλείο των εμποροναυτών – των αφανών ηρώων που υπερασπίστηκαν με τη ζωή τους τη θαλάσσια «γραμμή ζωής» των Συμμάχων.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
psychogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 28584